

Piotr Ochman

Z problematyki zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych – uwagi na marginesie przepisu art. 18 § 2 k.s.h.

I. Uwagi ogólne

1. W literaturze fachowej dosyć rzadko poruszane jest zagadnienie tzw. prawnych skutków skazania¹. Podczas gdy niektórzy autorzy wskazują, że zakresem tego pojęcia obejmować należy „ograniczenia praw skazanego związane »automatycznie« ze skazaniem, lecz nie orzeczone w wyroku”², inni ograniczają je wyłącznie do „ograniczenia praw, jakim w związku

---

¹ Klasyczne w tym zakresie opracowania stanowią już artykuły J. Waszczyńskiego (*Prawne skutki skazania*, Państwo i Prawo 1968, nr 11, s. 807-818) oraz S. Pławskiego (*Zagadnienie kar dodatkowych i skutków skazania*, Nowe Prawo 1958, nr 1, s. 13-24). Z nowszych opracowań artykułowych wskazać należy opracowanie B.J. Stefańskiej (*Prawne i społeczne skutki skazania. Część 1*, Wojskowy Przegląd Prawniczy 2008, nr 1 oraz *Prawne i społeczne skutki skazania. Część 2*, Wojskowy Przegląd Prawniczy 2008, nr 2) oraz J.A. Kuleszy (zawarte w *Głosie do postanowienia z dnia 25 października 2007*, I KZP 33/07, Przegląd Sądowy 2010, nr 10, s. 121-127). Zagadnienie to także stanowiło przedmiot rozważań w innych opracowaniach, przykładowo: E. Krzymuski, *System prawa karnego ze stanowiska nauki i trzech kodeksów, obowiązujących w Polsce. I. Część ogólna*, Kraków 1921, s. 186; W. Wolter, *Zarys systemu prawa karnego. Część ogólna*, t. II, Kraków 1934, s. 28-29; S. Śliwiński, *Polskie prawo karne materialne*, Warszawa 1946, s. 454; W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1989, s. 237 oraz M. Cieślak, *Polskie prawo karne. Zarys systemowego ujęcia*, Warszawa 1994, s. 480.

² J. Waszczyński, *Prawne skutki...*, s. 808 i literatura podana w przypisie 6.

ze skazaniem podlega osoba skazana, a które wynikają bądź z mocy samej ustawy, bądź dopiero ustalane są przez inne organy władzy”³. Łączność prawnych skutków skazania z prawem karnym wyraża się przede wszystkim w tym, że „dopiero prawomocne skazanie sprawia, że one się pojawiają”⁴. Z kolei związek z regulacjami pozakarnymi wynika w szczególności z faktu, iż skutki te wprowadzane są zasadniczo przez przepisy ustaw zaliczanych w szczególności do prawa administracyjnego, handlowego czy też finansowego⁵.

2. W polskim ustawodawstwie brak jest definicji legalnej „prawnych skutków skazania”. Odnosząc się do występujących w języku prawniczym definicji „prawnych skutków skazania” opowiedzieć należałoby się za stanowiskiem obejmującym tym terminem określone w systemie

---

³ Tamże i literatura podana w przypisie 7.

⁴ Tamże, s. 809. Autor ten wskazywał także, że prawomocne orzeczenie o zatarciu skazania likwiduje te skutki.

⁵ Przywołać należy w tym kontekście pogląd E. Krzymuskiego, który zaliczając prawne skutki skazania do środków karnych, wskazywał, że „skutkami karnymi nazywają się pewne dla praw winowajcy niekorzystne następstwa, które ipso iure wypływają dla niego z samego faktu, że go skazano na karę, bądź za jakąkolwiek zbrodnię (...), bądź za jakies przestępstwo specjalnego rodzaju. Formalnie różnica między karą dodatkową, a skutkiem karnym, zachodzi ta różnica, że pierwsza może być stosowana tylko o tyle, ile sędzia w wyroku orzeknie ją wyraźnie, a drugi spotka winowajcę ipso iure, więc wyrok wymieniać go nie potrzebuje” (E. Krzymuski, *System prawa karnego...*, s. 186). W. Wolter wyróżniał natomiast wśród środków represyjnych związanych z „przełamaniem norm prawa karnego” „kary »zasadnicze« i »dodatkowe« z jednej strony, »skutki zasądzenia« z drugiej strony”, wskazując, że skutki zasądzenia aktualizują się jedynie z „orzeczeniem zasądającym”, a zatem nie są wyraźnie orzekane przez sąd (W. Wolter, *Zarys systemu prawa karnego...*, s. 28-29. Autor ten wskazywał, że „skutki zasądzenia” mogą się łączyć bądź z charakterem przestępstwa, bądź z charakterem kary, jednakże powstają automatycznie (co należy uznać za ich wadę). Por. także spór o zakres tego pojęcia pod rządami kodeksu karnego z 1932 r.: J. Śliwiński, *Prawo karne...*, s. 454, który do skutków skazania zaliczał recydywę, podczas gdy W. Wolter wskazywał, że skutki takie nie występują w kodeksie karnym z 1932 r., lecz przewidziane są przez szereg „ustaw dodatkowych” (tęż, *Zarys systemu prawa karnego*, s. 28; tak też J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1935, s. 146). J. Makowski wskazywał, iż o ile łącznie danego skutku ze skazaniem jest „ustawowo konieczne”, wówczas należałoby je traktować jako ustawowe skutki skazania (W. Makowski, *Prawo karne. Część ogólna. Wykład porównawczy prawa karnego austriackiego, niemieckiego i rosyjskiego obowiązującego w Polsce*, Warszawa 1920, s. 374).

prawnym, najczęściej ustawowo⁶, i występujące z mocy prawa konsekwencje skazania prawomocnym wyrokiem sądu, przybierające najczęściej postać zakazu zajmowania określonego stanowiska lub wykonywania określonego zawodu (fakultatywne lub obligatoryjne, o różnym stopniu ingerencji w czas ich trwania przez organy państwowe) przewidziane w znacznej ilości regulacji szczegółowych zaliczanych do przepisów administracyjnoprawnych, cywilnoprawnych czy też z zakresu prawa pracy.

3. Kodeks karny w przedmiocie prawnych skutków skazania milczy⁷, natomiast kategoria ta wyróżniana jest wyłącznie doktrynalnie. Brak jest

---

⁶ Mimo to, że skutki te najczęściej występują w aktach prawnych rangi ustawy, wskazać należy, że przewidują je także akty prawa unijnego, przykładowo rozporządzenie Rady (WE, EURATOM) nr 1605/2002 z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie rozporządzenia finansowego mającego zastosowanie do budżetu ogólnego Wspólnot Europejskich (Dz.Urz. UE nr 248, poz. 1 ze zm.), gdzie w art. 93 ust. 1 wyklucza się z udziału w procedurach udzielania zamówień kandydatów lub oferentów m.in., jeżeli zostali skazani za przestępstwo dotyczące etyki zawodowej prawomocnym wyrokiem (*res iudicata*) (lit. b), dopuścili się poważnego przestępstwa stwierdzonego za pomocą wszelkich środków, jakie zamawiający może uzasadnić (lit. c), wydany został w stosunku do nich prawomocny wyrok (*res iudicata*) skazujący za oszustwo finansowe, korupcję, udział w organizacji przestępczej lub jakiegokolwiek inne działanie niezgodne z prawem, szkodzące finansowym interesom Wspólnot (lit.e).

⁷ Odmienne twierdzi B.J. Stefańska, wskazując szereg sytuacji, w których uprzednie skazanie „wywiera wpływ na zakres stosowania niektórych instytucji prawa karnego, jak też na wymiar kary” (B.J. Stefańska, *Prawne i społeczne skutki...*, s. 88). Z takim jednak szerokim pojmowaniem terminu „prawne skutki skazania” nie można się zgodzić, z uwagi na fakt, że instytucje te wpływają bądź na wymiar kary (np. art. 58 § 3 i 4 k.k.), bądź też na możliwość zastosowania niektórych środków probacyjnych (np. art. 66 § 1 k.k.). Racją dla wyróżnienia kategorii „prawnych skutków skazania” jest jednak wyróżnienie pewnych następstw skazania, które stanowią nieuchronny rezultat skazania za określone przestępstwo lub też ukarania za wykroczenie. W literaturze analizowano także kwestię relacji do „prawnych skutków skazania” obligatoryjnych środków karnych (S. Płaski, *Zagadnienie kar dodatkowych...*, s. 15). Ze względów zarówno merytorycznych, jak i praktycznych rozszerzanie zakresu terminu „prawne skutki skazania” na takie sytuacje jest nieuzasadnione, aczkolwiek faktycznie w odniesieniu do środków karnych orzekanych obligatoryjnie jedyną różnicą w relacji do prawnych skutków skazania jest konieczność orzeczenia o nich w wyroku przez sąd. Jak się bowiem słusznie wskazuje, różnica pomiędzy środkami karnymi a prawnymi skutkami skazania wyraża się w tym, że środek karny

w szczególności regulacji ogólnej dotyczącej m.in. czasu aktualizacji tych skutków (skazanie za przestępstwo, ukaranie za wykroczenie), katalogu czynów zabronionych, za których skazanie (ukaranie) rodzić będzie takie skutki, sposobu ingerencji sądowej w bieg tych skutków (możliwość skrócenia ich czasu) czy też sposobu ich wykonania (kwestii powiadomienia określonych organów o fakcie skazania czy też ukarania bądź żądania takich informacji od skazanego, ukaranego z mocy prawa), jak również przykładowo unicestwienia tych skutków na mocy orzeczenia uprawnionego organu (zwolnienie z zakazu)⁸. Z uwagi na dolegliwość, którą wywoływać mogą te „prawne skutki skazania” dla jednostki, zagadnienie to nie stanowi li tylko teoretycznego konstruktu, lecz przede wszystkim wykazuje istotne znaczenie praktyczne. Niekiedy bowiem te występujące w regulacjach pozakarnych konsekwencje skazania mogą się *in concreto* okazać dla sprawcy bardziej dolegliwe aniżeli konsekwencje wyraźnie orzeczone w wyroku skazującym⁹.

4. Przykładem „prawnego skutku skazania” jest niewątpliwie zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych określony w art. 18 § 2 k.s.h. Niewątpliwie jest, że zakaz ten stanowi konsekwencję uprawomocnienia się wyroku skazującego za enumeratywnie wskazane w tym przepisie przestępstwa¹⁰. Zakaz ten – z punktu widzenia jego charakteru prawnego – jest zakazem szczególnym. Warto zauważyć, że w kontekście rozważań odnośnie do treści całego przepisu art. 18 k.s.h. przeplatają się problemy zarówno o charakterze cywilnoprawnym, administracyjnoprawnym, jak również karnoprawnym, w tym także procesowym. Regulacja ta niewątpliwie w sposób dolegliwy ingeruje w sferę praw i wolności jednostki. Stanowi jeden z tzw. personalnych pozakar-

---

„może występować tylko wówczas, gdy zostaje orzeczony przez sąd (zawsze obok kary...) natomiast skutki skazania następują automatycznie bez orzeczenia sądu, a często bez wiedzy sądu” (S. Pławski, *Zagadnienie kar dodatkowych...*, s. 14).

⁸ Por. J. Waszczyński, *Prawne skutki...*, s. 810.

⁹ Zob. J.A. Kulesza, [w:] M. Meleziński, *System prawa karnego*, t. VI, *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, Warszawa 2010, s. 507.

¹⁰ J.A. Kulesza, *Glosa...*, s. 122; S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. I, *Komentarz do artykułów 1-150*, Warszawa 2006, s. 300.

nych środków (prewencyjnych) w zakresie zapobiegania przestępczości gospodarczej¹¹, których istotą jest utrudnienie dostępu do pełnienia funkcji gospodarczych potencjalnym sprawcom przestępstw gospodarczych¹². Nie stanowi reakcji na przestępstwo (nie jest orzekany *propter hoc*), lecz wyłącznie *sui generis* konsekwencję prawomocnego skazania za określone w art. 18 § 2 k.s.h. przestępstwa i to konsekwencją powstającą z mocy prawa (*post hoc*). Mając na uwadze powyższe, zagadnienie „prawnych skutków skazania” ulokować należy poza sferą prawa karnego, jako szczególnej instytucji związanej przede wszystkim z prewencyjnym zapobieżeniem popełnianiu kolejnych przestępstw określonego rodzaju przy wykorzystaniu pełnionej funkcji czy też po prostu niedopuszczeniem sprawcy przestępstwa określonego rodzaju do sprawowania (szczególnej z punktu widzenia funkcjonowania spółek handlowych) funkcji w związku z prawomocnym skazaniem za przestępstwo. Wskazane wyżej stanowisko nie oznacza jednak stwierdzenia, że prawne skutki skazania nie charakteryzują się określoną dolegliwością dla jednostki (środek represyjny). Zwrócono zresztą na tę konsekwencję uwagę już na IV Kongresie AIDP w Atenach w 1957 r., gdzie wskazano, że skutki skazania powinny być uregulowane w kodeksie karnym wykonawczym¹³.

5. Przedmiotem analizy w niniejszym artykule będą prawne skutki skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII – XXXVII k.k. oraz w art. 585 (sic!), 587, 590 i 591 k.s.h. w kontekście zdolności do pełnienia funkcji piastuna organu w niektórych spółkach handlowych, a także zagadnienia z tym związane. Zasygnalizowania tylko wymaga kwestia, że przepis art. 18 § 2 k.s.h. nie stanowi jedynej podstawy ograniczenia zdolności do pełnienia

---

¹¹ O. G ó r n i o k, *Przestępczość gospodarcza i jej zwalczanie*, Warszawa 1994, s. 165. Na temat personalnych środków prewencyjnych w obszarze instytucjonalnej ochrony systemu bankowego zob. P. O c h m a n, *Ochrona działalności bankowej w prawie karnym gospodarczym. Przepisy karne ustaw bankowych*, Warszawa 2011, s. 117 i nast.

¹² S. G a b r y s z e w s k i, T. O c z k o w s k i, *Zapobieganie i zwalczanie przestępczości gospodarczej*, Prokuratura i Prawo 1996, nr 12, s. 52.

¹³ Zob. szerzej na ten temat S. P ł a w s k i, *Sprawozdanie z VII Kongresu Międzynarodowego Zrzeszenia Prawa Karnego w Atenach*, Państwo i Prawo, nr 8-9, s. 453; J. W a s z c z y ń s k i, *Prawne skutki...*, s. 807 i podana tam literatura.

wskazanych funkcji określonej przez polski system prawny¹⁴. Przykładowo wskazać należy na możliwość orzeczenia wskazanego wyżej zakazu wprost w wyroku skazującym, na podstawie przepisu art. 41 § 1 k.k. (środek karny)¹⁵.

Doniosłość analizy problematyki zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych wyraża się przede wszystkim w konieczności precyzyjnego określenia ram orzekania przedmiotowego zakazu (co ma znaczenie przede wszystkim z uwagi na pewność obrotu gospodarczego, w szczególności w kontekście ważności decyzji podejmowanych przez organy spółek kapitałowych), jego zakresu podmiotowego, konsekwencjach niewłaściwej interpretacji zakresu zakazu (podmiotowego czy też temporalnego; przykładowo w kontekście obowiązków informacyjnych spółek publicznych) czy też kwestii procesowych (dopuszczalność wnoszenia środków zaskarżenia na postanowienie wydane na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h.).

6. Artykuł stanowił będzie próbę odpowiedzi na pytania o:

- zakres podmiotowy zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych,
- zakres temporalny tego zakazu,
- wątpliwości, co do treści wyrażenia „zakończenie okresu odbywania kary”,
- relacje pomiędzy zatarciem skazania a końcowym terminem biegu zakazu z art. 18 § 2 k.s.h.,
- relacje pomiędzy zakazem z art. 18 § 2 k.s.h. oraz środkiem karnym z art. 41 § 1 k.k.,
- kwestie proceduralne dotyczące problematyki zaskarżalności postanowień wydanych na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h.

---

¹⁴ Ze względów praktycznych (skrótowość wypowiedzi) w dalszej części artykułu na określenie zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. używany będzie zamiennie termin „zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych”, mimo że nie do końca przystaje on do zbioru desygnatów tej instytucji, gdzie lokowane są przykładowo także przypadki problematyki zakazu pełnienia funkcji likwidatora, który nie jest piastunem żadnego organu spółki handlowej.

¹⁵ Zwrócić należy także uwagę na możliwość orzeczenia zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na podstawie przepisów art. 373-377 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U. z 2009 r., nr 175, poz. 1361 ze zm.), a także

II. Uwagi szczegółowe

1. Dla pełnej jasności dalszego wywodu zasadnym wydaje się przytoczenie *in extenso* treści przepisu art. 18 k.s.h.:

„**Art. 18 § 1.** Członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych.

§ 2. Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII Kodeksu karnego oraz w art. 585, art. 587, art. 590 i w art. 591 ustawy.

§ 3. Zakaz, o którym mowa w § 2, ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, jednakże nie może zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia zakończenia okresu odbywania kary.

§ 4. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w § 2, skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie.”

Jak się wskazuje w literaturze, przytoczona powyżej w całości jednostka artykułowa określa „pozytywne i negatywne przesłanki zdolności do pełnienia funkcji przez członków organów spółki kapitałowej”¹⁶, której istotą jest „grupowe, bez każdorazowego orzeczenia przez sąd środka karnego (...) pozbawienie zdolności do sprawowania funkcji kierowniczych w spółkach kapitałowych wszystkich tych, których skazano za

---

ograniczenie prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne na podstawie ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ograniczeniu prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby pełniące funkcje publiczne (Dz.U. z 2006 r., nr 216, poz. 1584 ze zm). Wskazane wyżej zakazy nie stanowią jednak konsekwencji skazania, lecz orzekany jest przez sąd upadłościowy czy też stanowi rezultat zajmowania kierowniczych stanowisk państwowych, czy też pełnienia funkcji sędziów TK.

¹⁶ S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek...*, s. 298.

czyny z powołanych w tym przepisie rozdziałów k.k. lub artykułów zawartych w tytule V »Przepisy karne« k.s.h.”¹⁷.

2. Przepis art. 18 k.s.h. zamieszczony został w dziale III tytułu I k.s.h. („Przepisy ogólne”) zatytułowanym „Spółki kapitałowe”. Zatem *prima facie* wydawać by się mogło, że zasięg zakazu wysłowionego w § 2 obejmuje wyłącznie organy spółki akcyjnej oraz spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Rzecz jednak w tym, że także w niektórych spółkach osobowych występują organy takie jak zarząd¹⁸ czy też rada nadzorcza¹⁹. Ponadto „likwidator” występuje również jako funkcjonariusz w spółkach osobowych²⁰. Rodzi się zatem pytanie o faktyczny zakres podmiotowy zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. Wyniki *argumentum a rubrica* są bowiem w tym kontekście wyraźnie sprzeczne z racjami merytorycznymi leżącymi u podstaw wprowadzenia tego zakazu, jak również intuicjami systemowymi. Czy tej wewnętrznej niespójności systemowej nie można usunąć za pomocą odpowiednio przeprowadzonej wykładni, czy może jednak konieczne będzie przeprowadzenie stosownej interwencji legislacyjnej?

3. W literaturze z zakresu prawa handlowego wskazuje się, że zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, poza piastunami wyraźnie wskazanymi w przepisie art. 18 § 2 k.s.h., odnosi się także do członków zarządu w spółce partnerskiej, jak również członków rady nadzorczej spółki komandytowo-akcyjnej²¹. Istnieją także głosy, że odnosi

---

¹⁷ J. Jacyszyn, [w:] J. Jacyszyn, S. Krześ, E. Marszałkowska-Krześ, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz. Orzecznictwo*, Warszawa 2001, s. 45.

¹⁸ Może on występować w spółce partnerskiej, zob. przepis art. 97 § 2 k.s.h.

¹⁹ Występuje ona w spółce komandytowo-akcyjnej, zob. przepis art. 126 § 1 pkt 2 k.s.h.

²⁰ Zob. przykładowo art. 70 § 1 k.s.h. odnoszący się do spółki jawnej.

²¹ A. Litwińska-Werner, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 214; S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek...*, s. 302; J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, s. 190; M. Rodzyńkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 59. Pogląd ten akceptuje A. Michór, *W sprawie skutków naruszenia art. 18 § 2-3 k.s.h.*, Rejent 2010, nr 2, s. 49. Wyraźnie przeciw takiemu stanowisku występuje R. Pabis, który wskazuje, że „de lege lata możliwe jest bowiem przykładowo, iż członkiem zarządu spółki partnerskiej będzie osoba skazana za przestępstwa wymienione w art. 18 § 2 k.s.h. albo że likwidatorem spółki osobowej stanie się wspólnik niebędący osobą fizyczną”, a zarazem proponuje roz-

się on także do likwidatorów spółek osobowych²² czy też zarządców europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych²³. Występujące w tym zakresie interpretacje dosyć szeroko (w porównaniu z wyrażonym *expressis verbis* przez przepis art. 18 § 2 k.s.h.) zakreślają podmiotowe granice przedmiotowego zakazu w kontekście jego umiejscowienia w systematyce kodeksu spółek handlowych. Z uwagi na represyjny charakter zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, jego szczególny charakter i związaną z tym konieczność ścisłej interpretacji jego granic (*exceptiones non sunt extendendae*), wypowiedzieć należy się za poglądem, zgodnie z którym podmiotem zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. może być członek zarządu spółek kapitałowych, członek zarządu spółki partnerskiej, członek rady nadzorczej spółek kapitałowych oraz spółki komandytowo-akcyjnej, członek komisji rewizyjnej spółek kapitałowych, likwidator spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej. Brak jest *de lege lata* podstaw do uznania, że podmiotem wskazanego zakazu może być zarządca europejskiego zgrupowania interesów gospodarczych, a to z uwagi na brak wyraźnego odesłania do kodeksu spółek handlowych w tym zakresie w ustawie z dnia 4 marca 2005 r. o europejskim zgrupowaniu interesów gospodarczych i spółce europejskiej²⁴, a także likwidatorzy spółek osobowych, z uwagi na lokalizację przepisu art. 18 k.s.h.²⁵, jak również brak jakiegokolwiek odesłania w przepisach dotyczących tych spółek do spółek kapitałowych w tym zakresie. W odniesieniu do spółek

---

szerzenie wspomnianego zakazu także na prokurentów (R. P a b i s, *O potrzebie nowelizacji kodeksu spółek handlowych (cz. I)*, Prawo Spółek 2003, nr 2, s. 6). W tym kontekście wskazać należy, że w przypadku rozszerzenia zakresu zastosowania zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. także na prokurentów należałoby rozważyć jego stosowanie także do pełnomocników, których zakres czynności może być zbliżony do zakresu działania prokurenta. W braku takiej regulacji, zarówno *de lege lata*, jak i po ewentualnych zmianach możliwe będzie „obchodzenie” wskazanego zakazu przez członków zarządów spółek kapitałowych czy też spółek partnerskich, poprzez działanie jako prokurent spółki lub też pełnomocnik zarządu. Wskazany wyżej problem sygnalizował także T. O c z k o w s k i (*Glosa...*, s. 125).

²² Tak, jak się wydaje M. L i t w i Ń s k a - W e r n e r, *Kodeks spółek...*, s. 213.

²³ Tak R. A d a m u s, *W sprawie wykładni art. 18 § 2-4 k.s.h.*, Prawo Spółek 2010, nr 6, s. 18, który z kolei wyraźnie odmawia możliwości stosowania wskazanej regulacji do likwidatorów spółek osobowych.

²⁴ Dz.U. nr 62, poz. 551 ze zm.

²⁵ W rozdziale zawierającym przepisy ogólne dotyczące spółek kapitałowych.

kapitałowych zakaz pełnienia funkcji piastuna organu będzie się odnosił także do spółek w organizacji²⁶.

4. Zakazowi pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, o którym mowa w przepisie art. 18 § 2 k.s.h., co oczywiste, nie będzie podlegała osoba, wobec której warunkowo umorzono postępowanie karne. Zakaz pełnienia funkcji członka zarządu, członka rady nadzorczej czy też komisji rewizyjnej albo likwidatora aktualizuje się z chwilą „skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII kodeksu karnego oraz w art. 585, art. 587, art. 590 i w art. 591 ustawy”. Chodzić zatem będzie o prawomocne skazanie wyłącznie za przestępstwa przeciwko:

- ochronie informacji (rozdział XXXIII k.k.),
- wiarygodności dokumentów (rozdział XXXIV k.k.),
- mieniu (rozdział XXXV k.k.),
- obrotowi gospodarczemu (rozdział XXXVI k.k.),
- obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi (rozdział XXXVII k.k.),

jak również przestępstwa:

- działania na szkodę spółki (nieobowiązujący już art. 585 k.s.h!),
- ogłaszania lub przedstawiania organom spółki, władzom państwowym lub osobie powołanej do rewizji nieprawdziwych danych (art. 587 k.s.h.),

– umożliwienia bezprawnego głosowania na walnym zgromadzeniu lub bezprawnego wykonywania praw mniejszości (art. 590 k.s.h.),

– posługiwania się fałszywymi lub (cudzymi bez zgody właściciela) dokumentami, zaświadczeniami lub instrukcjami przy głosowaniu na walnym zgromadzeniu lub wykonywaniu praw mniejszości (art. 591 k.s.h.).

Jak widać z powyższego przeglądu, katalog przestępstw dających podstawę aktualizacji zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. jest bardzo szeroki. Nie sposób się jednak oprzeć wrażeniu, że jest on przypadkowy, a w każdym razie nie do końca aktualny. Przykładowo, niezrozumiałe jest, z jakiej

---

²⁶ Zgodnie z przepisem art. 11 § 2 k.s.h. do spółki kapitałowej w organizacji w sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące danego typu spółki po jej wpisie do rejestru.

przyczyny katalog ten zawiera przestępstwo określone w przepisie art. 585 k.s.h., który został uchylony²⁷. Ponadto, dlaczego katalog ten zawiera tylko niektóre przestępstwa stypizowane w kodeksie spółek handlowych, skoro ich zadaniem jest „zabezpieczenie lub wymuszenie przestrzegania nakazów lub zakazów”²⁸ określonych w jego przepisach? Dodatkowo, dlaczego katalog ten nie obejmuje całej gamy przestępstw gospodarczych stypizowanych w pozakodeksowym prawie karnym gospodarczym pokrewnych kodeksowym typom czynów zabronionych wymienionych w tym katalogu, jak również przestępstw gospodarczych, których popełnienie przez piastuna organu w spółkach handlowych może świadczyć o zagrożeniu dla funkcjonowania tych spółek w przypadku dalszego wykonywania swojej funkcji przez tego piastuna?

5. Z uwagi na enumeratywne wskazanie przez ustawodawcę przepisów karnych typizujących przestępstwa, za które to prawomocne skazanie aktualizować będzie zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, powstaje pytanie, czy zakaz ten znajdzie zastosowanie w razie popełnienia przez takiego piastuna przestępstwa przed wejściem w życie kodeksu spółek handlowych (kodeksu karnego)? Zwrócić bowiem należy uwagę, że z punktu widzenia przepisu art. 18 § 2 k.s.h. istotny jest nie „czas popełnienia czynu zabronionego”²⁹, lecz „czas skazania prawomocnym wyrokiem” za określone przestępstwa. Zatem, w przypadku popełnienia przez sprawcę przestępstw zakwalifikowanych następnie w prawomocnym wyroku skazującym jako wyczerpującym znamiona przestępstw z ustawy z dnia 31 maja 1969 r. – Kodeks karny³⁰ czy też ustawy o ochronie obrotu gospodarczego i zmianie niektórych przepisów prawa karnego³¹ nie znajdzie on zastosowania. Podobne konsekwencje

---

²⁷ Ustawą z dnia 11 czerwca 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 133, poz. 767). Zwrócić należy uwagę, że w zmienionym kształcie przestępstwo to stypizowane jest aktualnie w przepisie art. 296 § 1a k.k.

²⁸ J. G i e z e k, P. K a r d a s, *Przepisy karne Kodeksu spółek handlowych*, Kraków 2003, s. 26-27.

²⁹ Czyli „czas, w którym sprawca działał lub zaniechał działania, do którego był obowiązany” – zob. przepis art. 5 § 1 k.k.

³⁰ Dz.U. nr 89, poz. 400 ze zm.

³¹ Dz.U. nr 126, poz. 615 ze zm.

(a raczej ich brak) wywoła kwalifikacja prawna zachowań jako wyczerpujących znamiona przestępstw określonych w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 czerwca 1934 r. – Kodeks handlowy³². Czy mimo to zakaz ten odnosić się jednak może do osoby, która popełniła przestępstwa określone w art. 18 § 2 k.s.h. przed dniem wejścia w życie kodeksu spółek handlowych? Zgodnie z przepisem art. 620 § 1 k.s.h. do oceny skutków zdarzeń prawnych stosuje się przepisy obowiązujące w dniu, w którym zdarzenia te nastąpiły. Kodeks handlowy odpowiednika przepisu art. 18 § 2 k.s.h. jednak nie zawierał. Z uwagi na fakt, że punktu widzenia art. 18 § 2 k.s.h. istotne jest „skazanie prawomocnym wyrokiem”. Sama aktualizacja zakazu nie odnosi się do „czasu popełnienia czynu zabronionego”³³. To do chwili „skazania prawomocnym wyrokiem”, a nie „czasu popełnienia czynu zabronionego” odnosić należy przepis intertemporalny z art. 620 § 1 k.s.h. Stąd zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. zaktualizuje się w razie skazania sprawcy prawomocnym wyrokiem (po wejściu w życie kodeksu spółek handlowych) za przestępstwa popełnione przed jego wejściem w życie, o ile zastosowana została kwalifikacja prawna czynu odnosząca się do katalogu określonego w tym przepisie. W związku z powyższym zwrócić należy uwagę na daleko idącą niespójność systemową rozwiązań, gdzie praktycznie w zależności od przypadku zależy będzie, czy zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. w ogóle się zaktualizuje³⁴.

6. Z punktu widzenia potencjalnej możliwości aktualizacji zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych istotne wydaje się także rozstrzygnięcie sytuacji prawnej piastuna, którego kadencja rozpoczęła się przed wejściem w życie kodeksu spółek handlowych, natomiast „skazanie prawomocnym wyrokiem” nastąpiło po jego wejściu

---

³² Dz.U. nr 57, poz. 502 ze zm. (dalej: k.h.).

³³ Odmiennie J. Jacyszyn, [w:] J. Jacyszyn, S. Krześ, E. Marszałkowska - Krześ, *Kodeks spółek...*, s. 45.

³⁴ Przykładowo, w przypadku popełnienia przez sprawcę czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przykładowo art. 1 § 3 ustawy o ochronie obrotu gospodarczego, w zależności od okoliczności konkretnego przypadku możliwe będzie zakwalifikowanie go także z punktu widzenia art. 296 § 3 k.k.; co oczywiste, wywrze to również doniosłe konsekwencje w płaszczyźnie możliwości zastosowania zakazu art. 18 § 2 k.s.h.).

w życie³⁵. Zgodnie bowiem z przepisem art. 615 § 2 k.s.h. termin wygaśnięcia mandatu członka organu spółki kapitałowej, który rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy, ocenia się według przepisów dotychczasowych. Kodeks spółek handlowych bowiem nie reguluje w ogóle wprost sytuacji, w której do „skazania prawomocnym wyrokiem” dochodzi w trakcie trwania kadencji³⁶ (rozpoczętej zarówno przed, jak i po jego wejściu w życie). W literaturze wskazuje się, że w przypadku skazania prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w art. 18 § 2 następuje wygaśnięcie mandatu z mocy prawa³⁷. Taką też konsekwencję należałoby przyjąć w odniesieniu do sytuacji, w której kadencja rozpoczęła się przed wejściem w życie kodeksu spółek handlowych, natomiast „skazanie prawomocnym wyrokiem” nastąpiło już po jego wejściu w życie. Przepis art. 18 § 2 k.s.h. regulując bowiem szczególną postać wygaśnięcia mandatu, jest regulacją specjalną, stąd też brak jest podstaw, aby rozciągać zakres przepisu intertemporalnego art. 615 § 2 k.s.h. również na sytuacje opisane w art. 18 § 2 k.s.h.³⁸

7. Z uwagi na fakt posłużenia się przez ustawodawcę odesłaniem specyfikującym (względnie), dynamicznym, faktyczny zakres przedmiotowy zakazu jest zmienny. Mimo bowiem faktu, że praktycznie cały przepis art. 18 § 2 k.s.h. nie ulegał zmianom³⁹, zmianie ulegały prawnokarne przepisy odniesienia⁴⁰. Jak oceniać zatem zmianę normatywną w zakresie tych przepisów w kontekście zakazu z art. 18 § 2 k.s.h.? W jaki sposób ustalić relewantny z punktu widzenia sytuacji prawnej piastuna organu zakres przedmiotowy tego zakazu? Czy właściwy w tym zakresie będzie

---

³⁵ Rozważania te odnieść należy odpowiednio do osób niebędących piastunami organów, przykładowo do likwidatorów.

³⁶ R. Adamus, *W sprawie wykładni...*, s. 19.

³⁷ R. Kwaśnicki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2005, s. 264; G. Suliński, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 124; tak też, jak się wydaje, A. Michór, *W sprawie skutków...*, s. 51.

³⁸ Tak też S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumanski, J. Szwaja, *Kodeks spółek...*, s. 301.

³⁹ Za wyjątkiem zmiany w § 4 art. 18 k.s.h.

⁴⁰ Przykładowo wspomniane już wyżej uchylenie przepisu art. 585 k.s.h.

stan prawny z „czasu popełnienia czynu zabronionego”, „czasu orzekania”, czy też „czasu prawomocnego skazania”? Punktem odniesienia w zakresie ustalenia faktycznych ram katalogu przestępstw, za których prawomocne skazanie może aktualizować zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, powinien być czas prawomocnego skazania wyrokiem.

8. Kolejną konsekwencją zastosowania przez ustawodawcę techniki odwołania specyfikującego, wskazującego na określony zespół przepisów kodeksu karnego oraz kodeksu spółek handlowych jest to, że zakazowi z art. 18 § 2 k.s.h. nie będzie podlegać osoba skazana za pokrewne przestępstwa w państwach obcych. Z punktu widzenia spójności rozwiązań występujących w kodeksie spółek handlowych, a w szczególności wagi zakazu pełnienia funkcji piastuna organu dla bezpieczeństwa funkcjonowania spółek handlowych, niezrozumiałe jest jego ograniczanie wyłącznie do przestępstw określonych w polskim kodeksie karnym, skoro funkcje takie z powodzeniem pełnić mogą także obywatele państw obcych. Rozważenia wymaga ewentualna kwestia rozszerzenia zakresu obowiązywania przedmiotowego zakazu także na pokrewne przestępstwa, według prawa obcego⁴¹. Brak jest bowiem dostatecznych racji przemawiających za rozróżnianiem sytuacji prawnej piastuna, w zależności od kraju, w którym został prawomocnie skazany⁴².

9. Podobnie jak środek karny z art. 41 § 1 k.k., zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. jest zakazem terminowym. Początek biegu terminu obowiązywania tego zakazu następuje z mocy prawa, z dniem uprawomocnienia się wyroku skazującego. Odmienne wygląda natomiast kwestia ustania biegu tego terminu. Jest ona bowiem *par excellence* uzależniona od rodzaju popełnionego przez piastuna organu przestępstwa (umyślność – nieumyślność),

---

⁴¹ Przykładowo por. art. 607w ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. nr 89, poz. 555, ze zm – dalej: k.p.k.), gdzie przestępstwa określono nazwowo.

⁴² Problematyczne może się jednak okazać takie wysłowienie przepisu art. 18 § 2 k.s.h., aby wynikający z niego zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych obejmował także prawomocne skazanie za pokrewne przestępstwa według prawa państw obcych, a także sama możliwość faktycznego egzekwowania (funkcjonowania) tego zakazu w praktyce.

po drugie natomiast od tego, czy skazany podejmie określoną aktywność procesową mającą na celu skrócenie czasu trwania zakazu. Co do zasady, zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, przy czym nie może zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia zakończenia okresu odbywania kary. Wyłącznie w odniesieniu do przestępstw popełnionych nieumyślnie ustawodawca przewidział możliwość złożenia przez skazanego stosownego wniosku w przedmiocie zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub skrócenia czasu obowiązywania tego zakazu. Wniosek taki może być złożony do sądu, który wydał wyrok skazujący w terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku. Wniosek taki nie może być złożony w razie skazania za przestępstwo popełnione umyślnie.

Dla ustalenia ram czasowych zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. odwołać się należy do przepisu art. 2 k.s.h. w zw. z przepisem art. 112 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁴³, zgodnie z którym termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca⁴⁴. Przy ustalaniu upływu wskazanego terminu zwrócić należy uwagę, że ustawodawca zastrzegł, że nie może on zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia „zakończenia okresu odbywania kary”. Rodzi się zatem kolejne pytanie, do jakich sytuacji termin „okres odbywania kary” należałoby odnosić⁴⁵. W jaki sposób liczyć powyższy termin trwania zakazu w przypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary, warunkowego przedterminowego zwolnienia z reszty kary czy też udzielenia przerwy w odbywaniu kary? Czy „zakończenie okresu odbywania kary” odnosi się do kar „terminowych”, tj. kary pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności, czy może odnosić się także do kary

---

⁴³ Dz.U. nr 16, poz. 93 ze zm. (dalej: k.c.).

⁴⁴ Zob. S. Sołtysiński, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek...*, s. 301; A. Michór, *W sprawie skutków...*, s. 51.

⁴⁵ Zob. także G. Suliński, [w:] J. Bieniak, M. Bieniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *Kodeks spółek...*, s. 123.

grzywny? Czy odnosi się on również do wykonania kar zastępczych? W jaki sposób, w kontekście przepisu art. 18 § 3 k.s.h., oceniać (nie)wykonanie środków karnych nawet już po „zakończeniu okresu odbywania kary”? W jakiej wreszcie relacji wykonanie zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. pozostaje do zatarcia skazania za dane przestępstwo?

Dla ustalenia zakresu terminu „okres odbywania kary” odwołać się należy przede wszystkim do ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy⁴⁶, z których wynika, że „odbywanie kary” odnosi się do kary pozbawienia wolności, kary aresztu, kary ograniczenia wolności, kary porządkowej oraz środka przymusu skutkującego pozbawieniem wolności⁴⁷, a także zastępczej kary pozbawienia wolności lub pracy społecznie użytecznej. Kara grzywny podlega „uiszczeniu” (art. 44 § 1 k.k.w.) lub „egzekucji” (art. 44 § 2 k.k.w.), może być zamieniona na „pracę społecznie użyteczną” (art. 45 § 1 i 3 k.k.w.) lub karę pozbawienia wolności (art. 46 § 1 i 3 k.k.w.), jak również rozłożona na raty (art. 49 k.k.w.) lub umorzona (art. 51 k.k.w.). Co oczywiste, kary tej się nie „odbywa”. Mając na uwadze powyższe, z „zakończeniem okresu odbywania kary” będziemy mieć do czynienia, oprócz faktycznego zakończenia „odbywania kary” ograniczenia wolności lub kary pozbawienia wolności, także w sytuacji skutecznego upływu okresu próby w przypadku warunkowego zawieszenia wykonania kary (pozbawienia wolności lub ograniczenia wolności), warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary⁴⁸, jak również w przypadku upływu okresu odbywania zastępczej kary pozbawienia wolności lub pracy społecznie uży-

---

⁴⁶ Dz.U. nr 90, poz. 557 ze zm. (dalej: k.k.w.).

⁴⁷ Zob. przykładowo przepisy art. 7 § 2, art. 57 i 57a k.k.w., a także 242 § 3 k.k.w.

⁴⁸ Zwrócić należy uwagę na występujące w tym przypadku problemy terminologiczne i praktyczne, zgodnie bowiem z przepisem art. 82 § 1 k.k.: „Jeżeli w okresie próby i w ciągu 6 miesięcy od jej zakończenia nie odwołano warunkowego zwolnienia, karę uważa się za odbytą z chwilą warunkowego zwolnienia”. Wskazany przepis wprowadza *sui generis* fikcję „odbycia” kary. Powstać może problem, w jakiej relacji fikcja ta pozostaje do biegu zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych? Interpretując przepis art. 82 § 1 k.k. literalnie, może okazać się, że przykładowo sprawca skazany na karę 10 lat pozbawienia wolności, którą rozpoczyna odbywać w 2012 r., zostaje następnie warunkowo zwolniony po 5 latach (w 2017 r.) na 5-letni okres próby; okres ten upływa (2022 r.). Jeżeli uznać na potrzeby art. 18 § 2 k.s.h., że „kara uważana jest za odbytą z dniem udzielenia warunkowego zwolnienia” (2017 r.), rodzi się pytanie, czy zakaz piastowania

tecznej. Zatem literalnie interpretowane wyrażenie „zakończeniem okresu odbywania kary”⁴⁹ nie do końca przystaje do racji, które leżały u podstaw wprowadzenia zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. Z uwagi na rozbieżności w zakresie wyników wykładni językowej i celowościowej najwłaściwsza wydaje się stosowna ingerencja ustawodawcza.

Zakaz określony w przepisie art. 18 § 2 k.s.h. jest niezależny od instytucji zatarcia skazania określonej w rozdziale XII części ogólnej kodeksu karnego, w tym sensie, że niekiedy będzie on trwał pomimo zatarcia skazania za dane przestępstwo⁵⁰.

Zatem, gdy wyrok uprawomocnił się 1 stycznia 2005 r., zakaz pełnienia funkcji ustanie z końcem dnia 1 stycznia 2010 r. W przypadku jednak, gdy w wyroku skazującym zawieszono warunkowo wykonanie kary pozbawienia wolności na okres 5 lat, zakaz powyższy ustanie z końcem dnia 1 stycznia 2015 r., jeżeli jednak przykładowo skazany w okresie próby ponownie popełnił podobne przestępstwo umyślne, za które orzeczono karę pozbawienia wolności, zakaz pełnienia funkcji ustanie dopiero po wykonaniu zarządzonej kary pozbawienia wolności (art. 75 § 1 k.k.). Jak więc widać, zakaz, o którym mowa w art. 18 § 2, trwać może znacznie dłużej, aniżeli zostało to określone w art. 18 § 3 k.s.h. Odnośnie do takiego rozwiązania można poszukiwać pewnych związków ze środkiem karnym, o którym mowa w art. 41 § 1 k.k., który obowiązuje od uprawomocnienia się orzeczenia sądu, natomiast okres, na który środek ten orzeczono, nie biegnie w czasie odbywania kary pozbawienia wolności, chociażby orzeczonej za inne przestępstwo (art. 43 § 2 k.k.).

---

funkcji organu będzie biegł do 2027 r. (pięć lat od zakończenia okresu próby), czy do 2022 r. (pięć lat od uznania za kary za odbyta). Taka sytuacja z całą pewnością nie przystaje do racji, które leżały u podstaw wprowadzenia przepisu art. 18 § 2 k.k. Stąd, wydaje się, że w odniesieniu do warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbycia reszty kary „zakończenie okresu odbywania kary” nastąpi z chwilą upływu okresu próby.

⁴⁹ Por. G. Suliński, [w:] J. Bierniak, M. Bierniak, G. Nita-Jagielski, K. Oplustil, R. Pabis, A. Rachwał, M. Spyra, G. Suliński, M. Tofel, R. Zawłocki, *Kodeks spółek...*, s. 123, który skłania się ku interpretacji terminu „okres odbywania kary” jako obejmującego także wykonanie przez skazanego kary grzywny orzeczonej za dane przestępstwo.

⁵⁰ Przykładowo można wskazać zatarcie skazania, gdzie orzeczono karę grzywny lub ograniczenia wolności, na skutek wniosku skazanego, zob. przepis art. 107 § 4 k.k.

10. Zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych aktualizuje się niezależnie od orzeczenia przez sąd środka karnego z art. 41 § 1 k.k. (środek karny zakazu zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu). Występuje zatem niezależność obu instytucji. Odnośnie do ram czasowych ich wykonania mogą one pozostawać w stosunku krzyżowania. Istnieją bowiem sytuacje, gdy mimo że czas trwania zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. będzie biegł, środek karny nie zostanie orzeczony. Możliwa jest też sytuacja, w której zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. oraz środek karny z art. 41 § 1 k.k. będą trwały równocześnie, jak również możliwa jest sytuacja, w której środek karny zostanie orzeczony na okres dłuższy, aniżeli czas trwania zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. Inne są także przesłanki aktualizacji tych instytucji. Zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych aktualizuje się z mocy prawa i jest skutkiem prawomocnego skazania za określone przestępstwa, natomiast środek karny z art. 41 § 1 k.k. jest elementem wyroku skazującego, który może być (fakultatywnie) orzeczony przez sąd wyłącznie po stwierdzeniu, że sprawca nadużył przy popełnieniu przestępstwa stanowiska albo okazał, że dalsze zajmowanie stanowiska zagraża istotnym dobrom chronionym prawem⁵¹.

11. Niezależnie od wypowiedzi doktryny w przedmiocie charakteru prawnego „prawnych skutków skazania” ustawodawca może sam decydować w kwestiach proceduralnych związanych z zaistnieniem danego prawnego skutku skazania, jak również jego dalszym biegiem. Tak również postanowił ustawodawca odnośnie do zakazu z art. 18 § 2 k.s.h., stanowiąc, że w terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie. Zatem orzekanie w przedmiocie zwolnienia z zakazu, o którym mowa

---

⁵¹ W tym kontekście pojawia się może pytanie, czy jest w ogóle celowe i konieczne utrzymywanie takiego dualizmu regulacji prawnej (występującej *ex lege* oraz z mocy wyroku sądu). Czy nie byłoby wystarczające poprzestanie na pozostawieniu w gestii sądów karnych orzekania o zakazie zajmowania określonego stanowiska albo wykonywania określonego zawodu jako środka karnym? Odpowiedź na to zagadnienie wymagałaby szerszej analizy, na którą nie pozwalają ramy tego opracowania.

w art. 18 § 2 k.k., lub skrócenia czasu jego obowiązywania, zostało przekazane kompetencji sądów karnych. Na marginesie takiej regulacji przedmiotowego zagadnienia powstała wątpliwość w przedmiocie zaskarżalności decyzji sądu w przedmiocie zwolnienia z zakazu lub skrócenia czasu jego obowiązywania. Postanowieniem z dnia 25 października 2007 r., I KZP 33/07 Sąd Najwyższy wskazał, że „postanowienie sądu wydane w przedmiocie wniosku złożonego na podstawie art. 18 § 4 k.s.h. podlega zaskarżeniu na podstawie art. 6 § 1 k.k.w., zgodnie ze standardami konstytucyjnymi, wynikającymi z art. 45 ust. 1, art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej”⁵². Ocena kodeksowej podstawy prawnej wskazanego wyżej rozstrzygnięcia spotkała się ze zróżnicowaną oceną komentatorów⁵³, niektórzy tezę powyższą przyjęli z akceptacją⁵⁴, inni odnieśli się do niej krytycznie⁵⁵. Z punktu widzenia niniejszych rozważań istotna jest odpowiedź na pytanie o możliwość i tryb zaskarżenia postanowienia sądu wydanego na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h. Mimo bowiem uznanych standardów konstytucyjnych, takich jak wynikające z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP (prawo do sądu), art. 78 (prawo do zaskarżenia orzeczeń) oraz art. 176 ust. 1 (zasada dwuinstancyjności), brak jest wyraźnej podstawy prawnej zaskarżalności postanowień wydanych na podstawie art. 18 § 4 k.s.h.

Zwolennicy poglądu wyrażonego przez SN, wskazują, że „sam zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. nie należy do środków ze sfery prawa karnego. Jednakże ze względu na przekazanie spraw o orzekanie w sprawie

---

⁵² Postanowienie SN z dnia 25 października 2007 r., I KZP 33/07 (OSNKW 2007, nr 12, poz. 90).

⁵³ Postanowienie to doczekało się opracowań autorstwa R.A. Stefańskiego (*Przegląd uchwał Izby karnej Sądu Najwyższego w zakresie prawa karnego procesowego za 2007 rok*, WPP 2008, nr 2, s. 127-129), J. Skorupki (*Glosa do postanowienia SN z dnia 25 października 2007 r.*, I KZP 33/07, OSP 2008, nr 7-8, poz. 80), K. Woźniewskiego (*Glosa do postanowienia SN z dnia 25 października 2007 r.*, I KZP 33/07, Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa 2008, nr 3, s. 117-126), T. Oczkowskiego (*Glosa do postanowienia SN z dnia 20 października 2007 r.*, I KZP 33/07, Przegląd Sądowy 2009, nr 5, s. 119-127) oraz J.A. Kuleszy (*Glosa do postanowienia SN z dnia 25 października 2007 r.*, I KZP 33/07, Przegląd Sądowy 2010, nr 10, s. 121-127).

⁵⁴ T. Oczkowski, *Glosa...*, s. 123; K. Woźniewski, *Glosa...*, s. 126.

⁵⁵ J. Skorupka, *Glosa...*, s. 541; J.A. Kulesza, *Glosa...*, s. 127.

modyfikacji zakazu do kompetencji sądów karnych oraz fakt, że zakaz ten jest bezpośrednią konsekwencją prawomocnego wyroku skazującego wydanego przez sąd karny, podstawą zaskarżenia orzeczenia w tej sprawie jest art. 6 § 1 k.k.w.⁵⁶, jak również, że „element podobieństwa układu procesowego normowanego art. 18 § 4 k.s.h. z układami procesowymi normowanymi przepisami prawa karnego wykonawczego nie powinien budzić wątpliwości”⁵⁷. Przeciwnicy takiego rozwiązania problemu, dla uzasadnienia swojego stanowiska wskazują jednak, że „przepis art. 6 § 1 k.k.w. przyznaje skazanemu prawo m.in. do wnoszenia zażalenia, ale wyłącznie na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym”⁵⁸, stąd „postępowanie w przedmiocie wniosku skazanego o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu określonego w art. 18 § 2 k.s.h. należy zaliczyć do grupy postępowań prowadzonych po uprawomocnieniu się orzeczenia, obok – uregulowanych w KPK – postępowania w przedmiocie podjęcia postępowania warunkowo umorzonego, postępowania w przedmiocie odszkodowania za niesłuszne skazanie, tymczasowe aresztowanie lub zatrzymanie, postępowanie w przedmiocie ułaskawienia oraz postępowania w przedmiocie wyroku łącznego”⁵⁹. W sporze odnośnie do możliwości zaskarżenia postanowienia sądu wydanego na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h. brak jest jedynie wątpliwości co do tego, że zgodnie ze standardami konstytucyjnymi, skazany jest uprawniony do wniesienia tego środka odwoławczego. Odnośnie do stanowiska upatrującego źródła

---

⁵⁶ T. Oc z k o w s k i, *Glosa...*, s. 123.

⁵⁷ Przykładowo K. Woźniewski przywołuje podane przez SN paralele pomiędzy orzeczeniem w trybie art. 18 § 4 k.s.h. a instytucją zatarcia skazania.

⁵⁸ J. S k o r u p k a, *Glosa...*, s. 540. Autor dla wsparcia tego argumentu powołuje następujące orzeczenia sądów apelacyjnych: postanowienie SA w Łodzi z 15 grudnia 1998 r., II AKo 273/1998 (OSAL 1999, nr 1-2, poz. 22); postanowienie SA w Lublinie z 4 marca 1999 r., II AKz 66/1999 (Apelacja Lublińska 1999, nr 2, poz. 15) oraz postanowienie SA w Lublinie z 13 kwietnia 2005 r., II AKzw 179/2005 (OSA 2007, nr 9, poz. 42).

⁵⁹ J. S k o r u p k a, *Glosa...*, s. 541. Autor ten wskazuje, że zakres przedmiotowy postępowania karnego obejmuje także wyciągnięcie konsekwencji prawnych z faktu pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej za przestępstwo. Z poglądem J. Skorupki na temat charakteru prawnego postępowania w przedmiocie zwolnienia z zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych lub ograniczenia jego zakresu zgadza się J.A. K u l e s z a (*Glosa...*, s. 127).

podstawy prawnej wniesienia takiego środka odwoławczego w przepisie art. 459 § 2 k.p.k., a samego postępowania w tym zakresie – w szczególnym rodzaju „postępowania po uprawomocnieniu się orzeczenia” wskazać należy, że brak jest ogólnych przepisów regulujących „postępowanie po uprawomocnieniu się orzeczenia”, natomiast zgodnie z poglądami doktryny „znamiennym dla postępowań następczych jest to, że dopuszczalne są one tylko pod warunkiem wyraźnego przyzwolenia ustawy”⁶⁰. Powyższa okoliczność w powiązaniu z celem procesu karnego, którym jest „wykrycie przestępstwa i jego sprawcy, osądzenie go za to przestępstwo i ewentualne wykonanie kary, środków karnych oraz środków zabezpieczających”⁶¹ powoduje, że brak jest przekonujących podstaw do uznania regulacji kodeksu postępowania karnego jako właściwych w przedmiocie procedowania w zakresie ewentualnego zażalenia na postanowienie wydane na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h. Co bowiem nie budzi wątpliwości, zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. nie jest ani karą, ani środkiem karnym, ani także środkiem zabezpieczającym. Nie orzeka o nim także sąd w wyroku skazującym, gdyż aktualizuje się on z mocy prawa.

Problematyczne może się także okazać poszukiwanie podstawy ustawowej do wniesienia zażalenia na podstawie aktualnego przepisu art. 6 § 1 k.k.w.⁶² Co prawda, zgodnie z przepisem art. 1 § 1 k.k.w. „Wykonywanie orzeczeń w postępowaniu karnym, w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe i w postępowaniu w sprawach o wykroczenia oraz kar porządkowych i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności odbywa się według przepisów niniejszego kodeksu, chyba że ustawa stanowi inaczej”. Ze względu

---

⁶⁰ S. Waltoś, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2002, s. 43.

⁶¹ Tamże, s. 16.

⁶² W dacie wydania omawianego postanowienia przez SN przepis art. 6 § 1 k.k.w. stanowił: „Skazany może składać wnioski o wszczęcie postępowania przed sądem i brać w nim udział jako strona oraz wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym, chyba że ustawa stanowi inaczej”, w wyniku nowelizacji przez art. 1 pkt 3 lit. a ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 240, poz. 1431), z dniem 1 stycznia 2012 r. art. 6 § 1 k.k.w. otrzymał następujące brzmienie: „Skazany może składać wnioski o wszczęcie postępowania przed sądem i brać w nim udział jako strona oraz w wypadkach wskazanych w ustawie wnosić zażalenia na postanowienia wydane w postępowaniu wykonawczym”.

na fakt, że aktualizacja zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych stanowi jedną z konsekwencji wyroku skazującego, ewentualne postępowanie w przedmiocie wniesienia zażalenia na postanowienie wydane na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h. można by umiejscowić w ramach zakresu przedmiotowego kodeksu karnego wykonawczego. Zwrócić należy jednak uwagę, że zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisu art. 6 § 1 k.k.w. dopuszczalność wniesienia zażalenia jest uzależniona od „wypadków wskazanych w ustawie”, a zatem od istnienia wyraźnej podstawy prawnej w tym zakresie. W aktualnym stanie prawnym, jak się wydaje, brak jest takiej podstawy, co z kolei stwarza podejrzenie niezgodności tego stanu rzeczy z Konstytucją RP. Niezależnie jednak od akceptacji tego stanowiska, jak również stanowiska doszukującego się podstaw zaskarżalności w kodeksie postępowania karnego, konieczne byłoby dokonanie zmian legislacyjnych w tym zakresie.

12. Z punktu widzenia praktyki funkcjonowania spółek handlowych ważnym zagadnieniem jest także pytanie o możliwe skutki wykonywania funkcji piastuna organu w spółkach handlowych pomimo aktualizacji zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. Niekiedy bowiem organy spółki mogą nawet nie posiadać wiedzy o fakcie prawomocnego skazania jednego z piastunów tych organów za przestępstwa wymienione w art. 18 § 2 k.s.h. (nie wspominając już nawet o kontrahentach takiej spółki), jak również (zdecydowanie rzadziej) zdarzyć się może, że sam zainteresowany wiedzy takiej posiadać nie będzie (np. w przypadku skazania piastuna organu wyrokiem zaocznym). W kontekście powyższego, zasygnalizować tylko wypada dwie, jak się wydaje istotniejsze, kwestie wyłaniające się w kontekście tego zagadnienia. Po pierwsze, jakie konsekwencje w kontekście ważności decyzji piastuna tego organu będzie miało dokonanie przez niego czynności prawnych, mimo trwania zakazu z art. 18 § 2 k.s.h.? Po drugie natomiast, jakie mogą być konsekwencje zaktualizowania się zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. w kontekście obowiązków informacyjnych spółek publicznych.

Kwestia ważności decyzji podejmowanych przez piastuna organu w spółkach handlowych z pominięciem zakazu stanowiła już przedmiot rozważań w literaturze⁶³. Jak się wskazuje, problematyka ta w przeważ-

---

⁶³ Zob. przykładowo J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzeuszcz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, s. 192-193.

żającej liczbie przypadków odnosić się będzie do członków zarządu spółek, a także do likwidatorów. Nie oznacza to jednak, że *in concreto* problem ten nie pojawi się w odniesieniu do pozostałych osób wymienionych w art. 18 k.s.h. Przykładowo, możliwe są sytuacje, w których to właśnie rada nadzorcza dokonuje w imieniu spółki czynności prawnych⁶⁴ czy też dokonuje czynności mających istotne znaczenie w stosunkach wewnętrznych⁶⁵.

Dla rozstrzygnięcia zarysowanego powyżej problemu zwrócić należy uwagę na rysujące się w tym kontekście zagadnienia szczegółowe. Po pierwsze, czy w przypadku aktualizacji zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. w odniesieniu do członka zarządu albo rady nadzorczej, których skład osobowy nie przekracza ram minimalnych określonych przez kodeks spółek handlowych lub umowę spółki (statut), będzie można mówić w ogóle o istnieniu tych organów? Po drugie, czy zachodzi różnica w sytuacjach, w których czynność prawna dokonywana jest przez piastuna organu przed jego ujawnieniem (wpisem albo wykreśleniem) w rejestrze przedsiębiorców, czy też po jego ujawnieniu w tym rejestrze (wpisem albo wykreśleniem)? Po trzecie wreszcie, czy jednakowe skutki prawne dotyczyć będą wszystkich czynności prawnych dokonywanych przez takich piastunów z naruszeniem zakazu z art. 18 § 2 k.s.h.?

W przypadku aktualizacji zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych w odniesieniu do członka organu, którego skład osobowy spadł poniżej ram minimalnych wymaganych przez kodeks spółek handlowych lub umowę (statut) spółki, nie będzie można mówić w ogóle o istnieniu takiego organu⁶⁶, a tym bardziej o możliwości podejmowania przez niego *in corpore* decyzji. Odróżnić należy jednak powyższą sytuację od możliwości działania przez poszczególnych członków takich organów, o ile są one zgodne z zasadami reprezentacji spółki (lub zasadami działania

---

⁶⁴ Zob. przykładowo przepis art. 379 § 1 k.s.h.

⁶⁵ Zob. przykładowo przepis art. 378 § 1 k.s.h.

⁶⁶ Por. A. Szajkowski, A. Szumański, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. II, *Komentarz do artykułów 151-300*, Warszawa 2005, s. 457, jak również A. Szajkowski, A. Szumański, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych*, t. III, *Komentarz do artykułów 301-458*, Warszawa 2008, s. 597.

tych organów), co w pewnym zakresie przeciwdziałać może paraliżowi decyzyjnemu w spółce⁶⁷.

W przypadku dokonania czynności prawnej przez piastuna organu przed jego wpisem do rejestru przedsiębiorców taka czynność prawna jest nieważna⁶⁸. Ponadto, w przypadku gdy do dokonania czynności prawnej przez spółkę ustawa wymaga uchwały rady nadzorczej, czynność prawna dokonana bez takiej uchwały jest nieważna. W przypadku natomiast spadku liczby członków rady nadzorczej wskutek wygaśnięcia *ex lege* mandatu z powodu aktualizacji zakazu z art. 18 k.s.h. poniżej liczby ustawowej lub określonej umową (statutem) uznać należy, że taka czynność prawna została dokonana bez zgody rady nadzorczej (art. 17 § 1 k.s.h.)⁶⁹. W przypadku zaistnienia okoliczności wskazanych powyżej, gdy do dokonania czynności prawnej zgody właściwego organu spółki wymaga wyłącznie umowa spółki albo jej statut, czynność taka jest ważna, jednakże może rodzić odpowiedzialność członków zarządu wobec spółki z tytułu naruszenia umowy spółki albo statutu (art. 17 § 3 k.s.h.).

W zakresie czynności dokonanych przez piastuna organu spółki po jego ujawnieniu w rejestrze przedsiębiorców zasadnicze znaczenie odgrywa istnienie „dobrej wiary” kontrahenta. W razie jej istnienia czynność prawna dokonana przez piastuna organu jest ważna i wywołuje skutki prawne. Wynika to przede wszystkim z treści przepisu art. 14 ustawy

---

⁶⁷ W literaturze wskazuje się, że brak zarządu jako organu nie stanowi jednak przeszkody do działania przez pozostałych członków zarządu, którym mandaty nie wygasły (tak A. Szajkowski, A. Szumański, M. Tarska, [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek...*, s. 456-457).

⁶⁸ Zgodnie bowiem z przepisem art. 39 § 1 k.c. „kto jako organ osoby prawnej zawarł umowę w jej imieniu nie będąc jej organem albo przekraczając zakres umocowania takiego organu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania”.

⁶⁹ Co jednak ważne, z uwagi na fakt, że zgoda taka może być wyrażona zarówno przed złożeniem oświadczenia przez spółkę albo po jego złożeniu (nie później jednak niż w terminie dwóch miesięcy od dnia złożenia oświadczenia przez spółkę; potwierdzenie takie wyrażone po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od chwili dokonania czynności prawnej – art. 17 § 2 k.s.h.), istnieje możliwość konwalidacji tej wadliwej czynności prawnej poprzez ponowne wyrażenie zgody przez radę nadzorczą w uzupełnionym składzie.

z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (Dz.U. z 2007 r., nr 168, poz. 1186 ze zm.), zgodnie z którym podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wpis do Rejestru nie może powoływać się wobec osób trzecich działających w dobrej wierze na dane, które nie zostały wpisane do Rejestru lub uległy wykreśleniu z Rejestru. W braku istnienia dobrej wiary po stronie kontrahenta czynność prawna dokonana przez takiego piastuna organu spółki handlowej będzie nieważna.

Znaczenie będzie miał także charakter dokonywanych przez takiego piastuna czynności. Jak się bowiem wydaje, inaczej należałoby rozwiązać kwestię czynności dokonanych z osobami trzecimi (*pro foro externo*), inaczej natomiast czynności mających skutek w sprawach wewnętrznych spółki (*pro foro interno*). Czynności dokonywane przez piastuna organu z naruszeniem zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. wywołujące skutki *pro foro interno* należy uznać za wadliwe i jako takie niewywołujące skutków prawnych⁷⁰.

13. W jaki sposób ocenić należy fakt zaktualizowania się zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych w kontekście obowiązków informacyjnych spółek publicznych? Zgodnie bowiem z przepisem art. 56 ust. 1 ustawy o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz spółkach publicznych⁷¹ emitent papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym jest obowiązany do równoczesnego przekazywania Komisji, spółce prowadzącej ten rynek regulowany oraz do publicznej wiadomości informacji poufnych, w rozumieniu art. 154 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi⁷², jak również informacji bieżących i okresowych⁷³. Przykładowo, zgodnie

---

⁷⁰ Zaaprobować należy podany przez J.P. Naworskiego przykład zwołania walnego zgromadzenia akcjonariuszy przez członka organu jednoosobowego oraz organ kolegialny, w składzie którego zasiada osoba, wobec której zaktualizował się zakaz z art. 18 k.s.h., oceniając w pierwszym przypadku, iż do zwołania zgromadzenia akcjonariuszy doszło przez osobę nieuprawnioną, natomiast w drugim do podjęcia wadliwej czynności (J.P. Naworski, [w:] T. Siemiątkowski, R. Potrzebszcz, *Kodeks spółek...*, s. 193).

⁷¹ Dz.U. z 2009 r., nr 185, poz. 1439 ze zm. (dalej: ustawa o ofercie publicznej).

⁷² Dz.U. z 2010 r., nr 211, poz. 1384 ze zm.

⁷³ Określanych szczegółowo na podstawie przepisów wydanych na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy o ofercie publicznej – w przypadku emitentów papierów wartościowych

z obowiązującym emitentów papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych § 5 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 19 lutego 2009 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. nr 33, poz. 259 ze zm.) emitent jest w szczególności obowiązany do przekazywania w formie raportu bieżącego informacji **o odwołaniu lub rezygnacji** osoby zarządzającej lub nadzorującej albo powzięciu przez emitenta informacji o decyzji osoby zarządzającej lub nadzorującej o rezygnacji z ubiegania się o wybór w następnej kadencji. Aktualizacja zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. prowadzi jednak do wygaśnięcia mandatu piastuna organu spółki handlowej, natomiast odwołanie lub rezygnacja jest tylko jednym ze zdarzeń powodujących wygaśnięcie mandatu. Z literalnego więc brzmienia powołanego wyżej przepisu rozporządzenia wynika, że informacji o aktualizacji zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. nie należałoby przekazywać w formie raportu bieżącego, choć z całą pewnością nie jest to zgodne z celem takiej regulacji. Informacje takie są jednak w praktyce przekazywane i to w trybie właśnie § 5 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia. O ile praktykę taką należy przyjąć z aprobatą, zwrócić należy uwagę, że wynika ona raczej z celowościowej interpretacji przepisów rozporządzenia aniżeli z jego literalnego brzmienia. Właściwa interpretacja powyższego zagadnienia pociągać może za sobą istotne konsekwencje o tyle, że naruszenie obowiązku informacyjnego skutkować może konsekwencjami administracyjnoprawnymi⁷⁴ oraz karnoprawnymi⁷⁵. Wydaje się, że obowiązek poinformowania rynku o takiej sytuacji można by jeszcze wywodzić z przepisu art. 56 ust. pkt 1 ustawy o ofercie publicznej w kontekście obowiązku przekazywania Komisji

---

dopuszczonych do obrotu na rynku oficjalnych notowań giełdowych w rozumieniu przepisów ustawy o obrocie instrumentami finansowymi lub na rynku regulowanym innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego, albo zgodnie z postanowieniami regulaminów rynków, o których mowa w art. 61 – w przypadku emitentów papierów wartościowych dopuszczonych wyłącznie do obrotu na rynku giełdowym niebędącym rynkiem oficjalnych notowań giełdowych lub obrotu na rynku pozagiełdowym.

⁷⁴ Wskazać można przykładowo przepis art. 96 ust. 1 pkt 1 ustawy o ofercie publicznej.

⁷⁵ Wskazać można przykładowo przepis art. 100 ust. 1 ustawy o ofercie publicznej.

Nadzoru Finansowego, spółce prowadzącej rynek regulowany oraz do publicznej wiadomości informacji poufnych, w rozumieniu art. 154 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Z uwagi jednak na brak wyraźnego wskazania takiego obowiązku wydaje się, że należałoby dokonać zmiany brzmienia treści § 5 ust. 1 pkt 21 rozporządzenia Ministra Finansów.

III. Wnioski końcowe

1. Instytucja zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych skupia w sobie problemy, których nie można ograniczyć wyłącznie do jednego działu prawa. Prawne konsekwencje ustawowych skutków skazania za przestępstwa enumeratywnie wskazane w przepisie art. 18 § 2 k.s.h. rozciągają się także na zagadnienia karnoprawne oraz prawnofinansowe. Interdyscyplinarność tego zagadnienia powoduje problemy właściwe dla zagadnień „pogranicza” poszczególnych dziedzin prawa.

2. Istnienie przepisu art. 18 k.s.h. od początku wejścia w życie kodeksu spółek handlowych praktycznie bez zmian, nie oznacza, że nie budzi on określonych wątpliwości interpretacyjnych. Powstają w szczególności problemy dotyczące prawidłowego ustalenia zakresu podmiotowego zakazu pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych, jego zakresu temporalnego, wątpliwości, co do treści wyrażenia „zakończenie okresu odbywania kary”, a także kwestii proceduralnych dotyczących problematyki zaskarżalności postanowień wydanych na podstawie przepisu art. 18 § 4 k.s.h. czy też obowiązków informacyjnych nałożonych na emitentów. Nie wszystkie te zagadnienia można rozwiązać za pomocą przeprowadzonej wykładni, stąd też w wielu przypadkach potrzebna będzie interwencja ustawodawcza.

3. Jak wykazała analiza przeprowadzona w niniejszym artykule, zakaz pełnienia funkcji piastuna organu w spółkach handlowych jest jedną z występujących w polskim ustawodawstwie ustawowych konsekwencji skazania prawomocnym wyrokiem sądu występującą z mocy prawa. Zakaz ten obejmuje członków zarządu spółek kapitałowych, członków zarządu spółki partnerskiej, członków rady nadzorczej spółek kapitałowych oraz spółki komandytowo-akcyjnej, członków komisji rewizyjnej spółek kapitałowych, likwidatorów spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz spółki akcyjnej. Zakaz z art. 18 § 2 k.s.h. aktualizuje się wyłącznie

w razie skazania sprawcy prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w tym przepisie (nie powstanie w razie skazania sprawcy za pokrewne przestępstwa na podstawie kodeksu karnego z 1969 r. lub kodeksu handlowego, jak również w razie skazania za przestępstwa stygizowane w ustawodawstwie obcym). Zakaz ten jest niezależny od środka karnego zakazu zajmowania stanowiska lub wykonywania zawodu określonego w art. 41 § 1 k.k. Aktualizacja zakazu z art. 18 § 2 k.s.h. powoduje wygaśnięcie mandatu takiego piastuna. Rozważenia wymaga kwestia rozszerzenia przedmiotowego zakazu także na pokrewne przestępstwa popełnione według prawa obcego.

4. Z uwagi na brak możliwości usunięcia niespójności dotyczących zakresu przedmiotowego przepisu art. 18 § 2 k.s.h., jak również możliwości wniesienia środka zaskarżenia na postanowienie wydane na podstawie art. 18 § 4 k.s.h. w drodze wykładni proponuje się następujące zmiany:

„§ 2. Nie może być członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem osoba, która została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwa określone w przepisach rozdziałów XXXIII-XXXVII kodeksu karnego oraz w **Tytle V ustawy**.

§ 3. Zakaz, o którym mowa w § 2, ustaje z upływem piątego roku od dnia uprawomocnienia się wyroku skazującego, jednakże nie może zakończyć się wcześniej niż z upływem trzech lat od dnia **wykonania kary**.

§ 4. W terminie trzech miesięcy od dnia uprawomocnienia się wyroku, o którym mowa w § 2, skazany może złożyć wniosek do sądu, który wydał wyrok, o zwolnienie go z zakazu pełnienia funkcji w spółce handlowej lub o skrócenie czasu obowiązywania zakazu. Nie dotyczy to przestępstw popełnionych umyślnie. Sąd rozstrzyga o wniosku, wydając postanowienie. **Na postanowienie, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym przysługuje zażalenie; do rozpoznania zażalenia stosuje się przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy**”.

Dr Piotr Ochman – adiunkt w Katedrze Kryminologii i Prawa Karnego Gospodarczego Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego; radca prawny.